

2025/06/04

Dnr Fi2025/00457

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.ofa.dof.remisser@regeringskansliet.se

AI-kommissionens Färdplan för Sverige, SOU 2025:12

Fack- och professionsförbundet Akavia med 144 000 medlemmar i såväl privat som offentlig sektor lämnar härmed sitt remissvar på AI-kommissionens Färdplan för Sverige, SOU 2025:12. Under arbetet med remissvaret har synpunkter inhämtats från Akavias sektioner för yrkesverksamma medlemmar i privat, statlig och kommunal/regional sektor samt förbundets studerandesektion.

Inledning

Akavia har valt att kommentera ett urval av de 75 förslag som AI-kommissionen presenterar i betänkandet. De förslag vi kommenterar har vi bedömt som särskilt relevanta för våra medlemmar och för vårt fokus som fack- och professionsförbund med starka intressen i fortsatt svensk AI-utveckling och framtidens arbetsmarknad. Vi har också noterat att regeringen genom vårändringsbudgeten för 2025 och genom andra uppdrag samt i den nyligen presenterade digitaliseringsstrategin till viss del omhändertagit flera av förslagen som finns med i betänkandet. Vi noterar också att det sedan kommissionens betänkande överlämnades meddelats att Sverige kommer stå som värd för en av sju europeiska AI-fabriker.¹ Vi utgår från att kommande höstbudget också kommer att präglas av förslag från AI-kommissionens betänkande.

Under kommissionens arbete fick Akavia möjlighet att träffa kommissionens huvudsekreterare Susanne Ackum och sekreterare Mattias Hector. Vi gjorde då flera inspel, bland annat att kommissionen särskilt skulle titta på effekterna på framtidens arbetsmarknad, vilket saknades i direktiven. Vi betonade också behovet av att analysera behoven av kompetensutveckling, livslångt lärande och omställning, långsiktiga effekter för högre utbildning samt förutsättningar för samverkan mellan parterna på arbetsmarknaden i AI-transformationen. Vi konstaterar att kommissionen i flera fall hörsammat dessa medskick vilket vi naturligtvis ser positivt på men att det i delar finns möjlighet att vidare utveckla förslagen.

Akavia konstaterar att de 75 förslagen i betänkandet varierar stort. En del förslag är relativt enkla och snabbt genomförbara medan andra förslag kräver betydande ekonomiska investeringar och fortsatt utredning, vilket kommissionen också själva understryker. Det innebär

¹ Sverige har valts ut som värd för europeisk AI-fabrik - Regeringen.se

att en del av förslagen i nuvarande form är svåra att tillstyrka eller avstyrka i nuvarande form. Vi vill dock understryka att vi sammantaget ser positivt på ansatsen och ambitionsnivån i kommissionens samlade förslag.

Övergripande medskick

Akavias utgångspunkt är att teknikskiften och innovation är en självklar och positiv del av arbetslivet och samhällsutveckling. Vi delar kommissionens inställning att AI bör betraktas som en systemövergripande teknologi med potential att påverka samhället som helhet.

Akavia instämmer också i kommissionens bedömning att Sverige har goda förutsättningar att dra nytta av AI-utvecklingen men att vi för närvarande ligger efter andra länder, inte minst gäller det politiskt ledarskap och styrning.

Ska Sverige säkerställa fortsatt konkurrenskraft, samhällsutveckling och en väl fungerande arbetsmarknad krävs ambitiösa och innovativa satsningar i såväl privat som offentlig sektor samt ett tydligt politiskt ledarskap.

Akavias synpunkter på AI-kommissionens förslag

I följande del lämnar Akavia synpunkter på enskilda förslag och kapitel i betänkandet. För att skapa en logisk struktur har vi utgått från de tematiska områden som kommissionen redovisar i sin förslagslista i färdplanens bilaga A (bilaga 2 i SOU 2025:12).

Data

AI-kommissionen lämnar en rad förslag kring delning och hantering av data i sitt betänkande, bland annat att regeringen bör utreda möjligheten att ändra logiken för offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser (OSL) så att huvudregeln är att det inte råder sekretess till skydd för den enskilda mellan myndigheter. Akavia delar AI-kommissionens utgångspunkt att tillgången till relevant och högkvalitativ data är en förutsättning för utvecklingen och tillämpningen av artificiell intelligens. Sverige har också, som kommissionen påpekar, i internationell jämförelse ovanligt god tillgång till välorganiserad data. Å andra sidan behöver ökad datadelning mellan myndigheter balanseras mot den personliga integriteten och skyddet av känslig data. Potentiella effekter på medborgarnas förtroende för samhällets datainsamling och datahantering bör också särskilt beaktas inför sådana förändringar.

Akavias inställning är att en utredning av omvänd huvudregel i OSL mycket nogsamt bör undersöka vilka risker en sådan förändring medför avseende den personliga integriteten. Ett effektivare sätt att möjliggöra informationsutbyte mellan myndigheter bör inte riskera inskränkningar av den enskildes rätt till privatliv. Även i de övriga förslag kommissionen lämnar kring datadelning bör skyddet av den personliga integriteten värnas i relation till behovet av att tillgängliggöra data och förenkla regelverk.

I den nu presenterade digitaliseringsstrategin² för 2025-2030 framgår att regeringen avser att ta fram en molnpolicy som ska bidra till att stärka den offentliga förvaltningens användning av molntjänster, med beaktande av såväl säkerhetsaspekter som funktionalitetsfrågor och innovation. Något som också tas upp i AI-kommissionens förslag om att förtydliga krav för offentliga aktörers användning av molntjänster. Akavia vill betona att en sådan policy bör adressera utmaningen med att merparten av molntjänsterna i nuläget finns på den amerikanska marknaden. Det är av stor vikt av att det utvecklas fler svenska, nordiska och europeiska alternativ som möjliggör såväl innovationskraft, ökad digital suveränitet och europeisk konkurrenskraft.

Akavia tillstyrker kommissionens förslag att SCB får i uppdrag att verka för en modern datahantering inom offentlig sektor och att inrätta en Data Steward-funktion.

Integritetsvänlig teknikutveckling

Akavia instämmer i kommissionens förslag om att Sverige bör ta en ledande roll inom så kallade privacy enhancing technologies (PET) och att detta bland annat bör underlättas genom ett höjt anslag till Cybercampus om AI och cybersäkerhet. Här vill vi också lyfta tidigare slutsatser från Integritetsskyddsmyndighetens (IMY)³ att Sverige bör främja integritetsvänlig teknikutveckling och minska regulatorisk osäkerhet genom vägledning samt behovet av att tillsätta en utredning med uppdrag att se över sammantagna effekter för den personliga integriteten och kartlägga hur övervakningen i arbetslivet har förändrats under de senaste åren, inte minst med tanke på det ökade distansarbetet under och efter pandemin.

Säkerhet

Akavia tillstyrker AI-kommissionens förslag om att etablera ett svenskt institut för AI-säkerhet samt att en forskningsfond kopplas till institutet med huvudsaklig uppgift att bedriva och främja forskning kring säkerhetsrisker kopplade till AI, utveckla riktlinjer för säker AI-användning och utveckling. Institutet bör få ett tydligt mandat att bevaka, analysera och vägleda samhället i frågor som rör AI-relaterade risker. Institutet bör samverka med fack- och professionsorganisationer för att säkerställa att yrkesetik och rättssäkerhet beaktas i bedömningen av AI-system. Vi delar uppfattningen att institutet bör vara en självständig myndighet. Kommissionen föreslår att ett expertråd med representanter för relevanta myndigheter, lärosäten och näringslivet ska kopplas till institutet. Akavia vill understryka att representanter för parterna på arbetsmarknaden, alltså arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer självklart också bör ingå i ett sådant expertråd.

Spetsforskning

AI-kommissionen lägger fram ett antal förslag för att underlätta svensk spetsforskning inom AI, bland annat inrättandet av ett excellenscenter inom AI, inrättandet av 200 AI-postdoc tjänster,

² Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030

³ Integritet och ny teknik 2020–2024

skapandet av 50 gästprofessurer inom AI, inrättandet av 500 kombinationstjänster samt forskarskolor för 600 doktorander.

Akavia delar AI-kommissionens inställning att forskning, innovation och samverkan med näringslivet är avgörande för att bygga upp en långsiktig spetskompetens som kan stärka Sveriges internationella konkurrenskraft.

Akavia ser i huvudsak positivt på kommissionens förslag men vill framhålla att forskningssatsningar bör vara långsiktiga och inte alltför hårt styrda för att ge lärosätena möjlighet att anpassa forskningen efter framtida behov. Vi vill också understryka vikten av att forskning inom AI-området inte bara är inriktad på teknikutveckling utan också inbegriper forskning om samhällsekonomiska effekter på exempelvis ekonomi, löner och arbetsmarknad.

Kompetens

AI-kommissionen lämnar en rad förslag för att öka AI-kompetensen där vi väljer att kommentera ett urval.

Akavia tillstyrker förslaget om en ekonomisk satsning som möjliggör för folkbiblioteken att bidra till att sprida kunskap om AI och ge fler medborgare möjlighet att prova på att använda AI-verktyg kostnadsfritt.

Akavia ser positivt på förslaget om att lärosätena får ekonomiska medel för att kompetensutveckling inom AI. AI-transformationen kommer att få stor påverkan på den högre utbildningen och potentiellt också på vår syn på akademisk kunskap. Det är avgörande att lärosätena både rustar studenterna med den AI-kompetens de kommer att behöva för framtidens arbetsliv samt förmedlar kunskap kring begränsningar och risker med AI. Utöver teknisk kompetens behöver satsningen inkludera etiska perspektiv på AI-användning och pedagogisk förmåga att integrera AI i olika ämnesdiscipliner. Vi noterar också att regeringen redan tidigare meddelat en mindre satsning på sju lärosäten för att utveckla korta kurser med inriktning mot AI.⁴ Vi ser ett stort behov av att liknande finansiering ges till fler lärosäten men vill understryka att det är viktigt att högskolans fria roll värnas utan alltför mycket detaljstyrning. Vår inställning är att lärosätena bör ges ekonomiska medel för att klara sitt uppdrag att såväl svara mot det livslånga lärande som grundutbildning och att kunskap om AI självklart är en del i detta uppdrag. Exakt hur lärosätena utformar detta utbud bör dock inte regleras i detalj.

Vi vill också påminna om yrkeshögskolans uppdrag att ta fram utbildningar och kurser som svarar mer direkt mot de kortsiktiga behoven på arbetsmarknaden samt omställningsorganisationernas möjlighet att ge sina omställnings- och kompetenskunder individuellt anpassade råd och stöd för kompetensutveckling inom AI-området snarare än att alla arbetslösa ges en och samma kurs, oavsett förkunskaper eller förutsättningar.

Som kommissionen konstaterar kommer AI-utvecklingen att få stora effekter för arbetsmarknaden och därmed också behovet av kompetensutveckling, livslångt lärande och omställning. I den strukturomvandling som detta medför är det av stor vikt att arbetsmarknadens

⁴ Så stärker regeringen AI-kunskaper hos yrkesverksamma och studenter - [Regeringen.se](https://www.regeringen.se/490000/2020/04/sa-starcker-regeringen-ai-kunskaper-hos-yrkesverksamma-och-studenter/)

parter är engagerade i gemensamma forum vilket Akavia på olika sätt arbetar aktivt för. Kommissionen föreslår att regeringen ska bjuda in arbetsmarknadens parter till en gemensam diskussion kring effekter och åtgärdsbehov kopplat arbetsmarknaden. Akavia anser att en sådan diskussion kan vara en början men vill understryka att parterna på arbetsmarknaden bör ha en mer fast konstruktion för detta ändamål och självklart bjudas in även i de andra externa expertråd som kommissionen föreslår. Inte minst är den samlade kunskap som fack- och professionsförbund har om sina professioner och deras arbetsliv viktigt att ta del av.

Akavia tillstyrker förslaget om att Arbetsförmedlingen tillsammans med Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) och Statistiska centralbyrån (SCB) bör få i uppdrag att ta fram prognoser för AI:s inverkan på arbetsmarknaden och vilka utbildningsbehov som finns. Akavia anser dock att även Universitets- och högskolerådet (UHR), Universitetskanslersämbetet (UKÄ) samt arbetsmarknadens parter och omställningsorganisationerna bör involveras i arbetet med att ta fram prognoser.

Akavia tillstyrker förslaget om att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) bör få i uppdrag att årligen sammanställa forskningsläget om utvecklingen på arbetsmarknaden i relation till utvecklingen inom AI. Här vill vi understryka vikten av att fokus ligger på just forskning kring den svenska arbetsmarknaden eftersom vår arbetsmarknadsmodell i väsentliga delar skiljer sig från till exempel den amerikanska arbetsmarknaden där mycket av forskningen i dag bedrivs.

Akavia vill i det sammanhanget påtala behovet av fler forskningsprojekt som undersöker effekterna av AI och relaterad teknik på arbetsmarknaden, efterfrågan på arbetskraft, löneutveckling, risk för arbetslöshet, behov av kompetensutveckling och omställning och särskilda effekter på professioner och yrken. Ett bra exempel är det pågående forskningsprojektet "AI, Structural Change, and the Future of Work".⁵

Innovation

AI-kommissionen lämnar en rad förslag med syfte att stimulera innovation och entreprenörskap kopplat till AI-utvecklingen, bland annat sektorsövergripande projekt med stöd från Vinnova, rådgivning och regulatoriska sandlådor för företag, stöd till AI-startups och nationell samordning för framtagande av stora språkmodeller. Akavia tillstyrker förslagen och vill betona vikten av fortsatta satsningar på innovation och entreprenörskap kopplat till AI-utveckling i Sverige. Akavia delar kommissionens bild av att Sverige generellt sett har ett gott innovationsklimat men att detta också måste värnas framöver. Här vill vi understryka vikten av att Vinnova får tillräckliga resurser för fortsätta sitt viktiga arbete som motor för svensk innovationskraft.

Offentlig sektor

Kommissionen föreslår inrättandet av en AI-hubb som samlar tillgängliga kurser och utbildningar inom AI samt information om utvecklingen på arbetsmarknaden. Hubben ska också ges möjlighet att erbjuda gratis, kvalitetssäkrade AI-verktyg. Kommissionen pekar ut Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) som en lämplig huvudman för uppdraget. Akavia anser

⁵ [Medel till forskningskluster om effekterna av AI på arbetsmarknaden - Uppsala universitet](#)

att ett sådant uppdrag också bör involvera en myndighet med god kunskap om effekterna för högre utbildning och behovet av kurser och utbildningar med yrkesverksamma akademiker som målgrupp. Inom ramen för ett sådant uppdrag bör den samlade kunskap om utvecklingen på arbetsmarknaden som finns hos fack-, professions- och branschorganisationer också tas tillvara.

Förslaget om en nationell AI-verkstad för offentlig sektor är ett välkommet och nödvändigt steg för att stärka kapaciteten i kommuner, regioner och statliga myndigheter. Genom att erbjuda gemensam infrastruktur, delade resurser och kvalificerat stöd kan verkstaden sänka trösklarna för mindre aktörer i offentlig sektor att dra nytta av AI och bidra till möjligheten att skala upp framgångsrika exempel. Förslaget är dock mycket omfattande och innebär stora kostnader. Akavia välkomnar därför att regeringen i ett första steg lämnat ett uppdrag att utreda förutsättningarna för en sådan verkstad till utpekade myndigheter.

I sammanhanget vill Akavia också påpeka att samordning och centraliserad utveckling riskerar att leda till vi går miste om den mer organiska utveckling som i dag sker inom många offentliga verksamheter anpassad till enskilda aktörers kärnuppdrag. Inte minst är Domstolsverkets innovationsarbete ett bra exempel på hur en mindre myndighet kan arbeta med innovation inom AI-området.

För att undvika att AI-verktyg implementeras utan förståelse för lokala behov, yrkesetiska avvägningar och komplexa professionsbedömningar, krävs ett systematiskt inflytande från dem som arbetar närmast verksamheterna. Akavia vill därför understryka vikten av att medarbetare involveras i utveckling och implementering av AI på arbetsplatsen på ett strukturerat vis, förslagsvis genom samverkan mellan arbetsgivare och lokalfackliga representanter.

Akavia tillstyrker förslaget om etiska riktlinjer inom myndigheternas ansvarsområden. Tydliga riktlinjer är en förutsättning för trygg och tillförlitlig AI-användning. Detta inte minst mot bakgrund av det omfattande ansvar som kan aktualiseras vid fel eller försummelse i tjänsteutövningen för offentligt anställda.

Knappt hälften av Akavias medlemmar har i dag riktlinjer för AI-användning på sin arbetsplats. I en undersökning bland de 30 största statliga myndigheterna uppgav ett fåtal att riktlinjer fanns på plats. Ett särskilt perspektiv som bör lyftas gäller behovet av förklarbarhet i AI-baserat beslutsfattande. Det är inte tillräckligt att tekniken är transparent i teknisk mening – medborgare och handläggare måste också kunna förstå varför ett beslut fattats, i linje med förvaltningslagens motiveringsskyldighet. I ett remissvar från fem AI-forskare (Berman med flera) påpekas att många AI-system, särskilt stora språkmodeller och neurala nätverk, är tekniskt ogenomskinliga. Därför bör offentlig sektor i första hand använda tolkningsbara modeller där det är möjligt, och ges vägledning i att välja AI-lösningar som uppfyller kraven på rättssäkerhet och begriplighet. Det är en viktig förutsättning för att säkra både tillit och kvalitet i AI-stödda beslut inom offentlig verksamhet. I det här sammanhanget vill Akavia lyfta det AI-register som Helsingfors stad har tagit fram. Registret möjliggör insyn i de register som

använder artificiell intelligens inom Helsingfors stad⁶. Möjligen bör svenska myndigheter och förvaltningar överväga att använda liknande register.

Akavia tillstyrker förslaget om att myndigheterna får i uppdrag att redovisa och följa upp verksamhetens AI-användning och noterar att ett antal myndigheter redan fått detta uppdrag genom sina regleringsbrev.⁷ Akavia anser att alla myndigheter bör få uppdraget och att det i uppdraget bör ingå att redovisa kompetensutvecklande insatser för att höja medarbetarnas kunskap kring verksamhetens AI-användning samt hur myndigheten involverar lokalfackliga organisationer och skyddsombud i arbetet.

Ledarskap och styrning

AI-kommissionen föreslår att en Task force inrättas vid Statsrådsberedningen med uppgift att samordna arbetet. Akavia delar uppfattningen att genomförandet av en nationell AI-strategi och de förslag som kommissionen i sitt betänkande presenterar kräver tydlig samordning, uppföljning och ledarskap. Det är uppenbart att det i nuläget saknas ett sammanhållet arbete i Regeringskansliet och att det finns ett stort behov av en form för att utveckla arbetet framåt.

I brist på tydligt politiskt ledarskap tas privata initiativ, exempelvis Sana Labs satsning⁸ "Swedish AI reform", som riktas mot studenter, anställda i offentlig sektor och lärare. Även om den typen av näringslivsfinansierade initiativ är mycket välkomna bör regeringen svara upp med statliga satsningar som kan garantera långsiktighet och bredda tillgången till fler grupper.

Akavia har tidigare föreslagit att en parlamentarisk beredning, likhet med Försvarsberedningen tillsätts för att arbeta med AI-utvecklingen på lång sikt. En sådan beredning bör också få i uppdrag att inhämta synpunkter från arbetsmarknadens parter och andra aktörer med kunskaper och perspektiv av särskilt intresse för AI-utvecklingens effekter. Det långsiktiga uppdraget för en sådan beredning kan med fördel kompletteras med ett uppdrag för en mindre grupp av särskilt ansvariga statssekreterare som samordnar arbetet i Regeringskansliet i likhet med kommissionens förslag om en Task force, vilket Akavia tillstyrker.

I samband med att civilminister Erik Slottner presenterade digitaliseringsstrategin för 2025-2030⁹ framkom att en särskild AI-strategi ska tas fram under 2026. Akavia som länge har efterfrågat en svensk AI-strategi välkomnar beskedet men vill betona att arbetet bör sättas igång skyndsamt och att arbetsmarknadens parter självklart bör bjudas in i arbetet.

Avslutande medskick

De totala kostnaderna för AI-kommissionens förslag uppgår till 16,7 miljarder kronor. Det är nästan i paritet med tidigare svenska försvarsanslag och motsvarar drygt 1,3 procent av den svenska statsbudgeten. Även om satsningar på AI-utveckling på sikt också kan generera positiva ekonomiska resultat är det förstäeligt att regeringen noga analyserar vilket ekonomiskt

⁶ AI-registret | Helsingfors stads AI-register

⁷ Myndigheter ska redovisa hur de utvecklar sin användning av AI - Regeringen.se

⁸ Swedish AI Reform | Sana

⁹ Digitaliseringsstrategin 2025-2030 - Regeringen.se

utrymme som finns i dagsläget, inte minst givet det osäkra omvärldsläget och de stora behoven av att rusta upp det nationella försvaret.

Akavia vill också understryka att det är av vikt att offentlig verksamhet ges tillräckliga anslag för att hantera den löpande verksamheten, inklusive kompetensutveckling för medarbetare i sina respektive uppdrag samtidigt som man utvecklar AI-användningen i verksamheten. I dagsläget har såväl myndigheter som kommuner och regioner i många fall svårt att få minskande anslag att räckta till för nödvändig verksamhetsutveckling.

Lika viktigt är det att den politiska styrningen skapar reella möjligheter för svensk innovation och ökad konkurrenskraft i näringslivet.

Som kommissionen påpekar ligger Sverige i dag långt efter i internationella jämförelser över AI-området. Inte minst är det tydligt inom området politisk styrning. Vi vill därför understryka vikten av ett tydligt politiskt ledarskap, både från statsministern och ansvarig minister för att nå de ambitiösa mål som Sverige har satt upp, både inom AI och digitalisering.

Patrik Nilsson
Samhällspolitisk chef

Hanna Birath
Sakkunnig